

Danzig Gdańsk

Gespräche
nach 50 Jahren

1944

Rozmowy
50 lat później

Wydawnictwo „Marpress” Gdańsk 1994

Spis treści

Wstęp	11
„ <i>Tak oto wiodło się gdańszczanom</i> ”	19
Urszula Malinowska , ur. 1934, 1944 w Nowych Szkotach, uczennica	
Z historii Gdańska 1944 r.	33
„ <i>Mówienie po polsku było surowo zabronione</i> ”	51
Urszula Brzezińska , ur. 1921, 1944 w Oliwie, praca przymusowa	
„ <i>Życie sprawiało wrażenie sparaliżowanego</i> ”	57
Eberhard Schedel , ur. 1925 w Oliwie, 1944 żołnierz w Gdyni	
Polacy i Niemcy	63
„... <i>Tam gdzie wcześniej spali na słomie polscy więźniowie, leżeli teraz niemieccy żołnierze...</i> ”	69
Maria Kowalska* , ur. 1911, 1944 w Gdańsku, robotnica	
Życie codzienne	75
„ <i>Lalki na taty stole do skata</i> ”	93
Marianne Wannow , ur. 1935, 1944 we Wrzeszczu, uczennica	
„ <i>Konfirmacja była właściwie naszą ostatnią uroczystością rodzinną</i> ”	103
Helga Minke , ur. 1929, 1944 w Gdańsku, Irmgard Boeck , ur. 1928 w Sopocie; uczennice	
Dzieci i szkoła	109
„ <i>Byliśmy wszyscy ewakuowani na wieś</i> ”	121
Urszula Trzosowska , ur. 1932 we Wrzeszczu, 1944 w obozie dla dzieci w Juracie	
Ruch oporu	131
„ <i>Zostałam zaprzysiężona do Polskiej Armii Powstania</i> ”	143
Janina Walentyłowicz , ur. 1923, 1944 w Gdańsku, działaczka ruchu oporu	
Stutthof	147
„ <i>Nasza solidarność w baraku obozowym uratowała mi życie</i> ”	167
Maria Chodakowska , ur. 1920, 1944 w Gdyni, później więźniarka w Stutthofie	
„ <i>«Czerwona» Orunia - całkiem inna niż Gdańsk</i> ”	181
Ingrid Brede , Irene Czerwinski , Christel Gollmann , Regina Nitschke , Hubert Erb , wszyscy ur. 1927 – 1932, w 1944 w różnych dzielnicach miasta, uczennice, nauczycielka, pielęgniarka, uczeń	

Informacja i propaganda	191
„ <i>Żyje się dalej, nie będąc bohaterem</i> ”	199
Paweł Klamrau , ur. 1912, 1944 we Wrzeszczu, robotnik w stoczni	
„ <i>Jestem pewien, iż Niemcy w stoczni również uczestniczyli w ruchu oporu, ale nikt się z tym nie ujawniał</i> ”	207
Konrad Ciechanowski , ur. 1924 w Toruniu, 1944 robotnik przymusowy	
„ <i>Jeśli idzie o cukier, byliśmy w Gdańsku dobrze zaopatrzeni</i> ”	213
Hans-Günter Siedler , ur. 1904, 1944 w Gdańsku, armator; Peter Sellmann* , ur. 1900, 1944 w Oliwie, przedsiębiorca	
Młodzież w 1944 r. w twórczości Günтера Grassa	225
„ <i>Właściwie nigdy nie miałyśmy młodości</i> ”	237
Eva Bromm , Ingrid Hanke* , Ingeborg Schuster , Rosemarie Überschaar , ur. 1927 lub 1929, w 1944 we Wrzeszczu lub w Sopocie, sanitariuszki Czerwonego Krzyża	
„ <i>Byłem przerażony i jednocześnie szczęśliwy, że mój führer przeżył</i> ”	259
Hans-Lothar Fauth , ur. 1928, 1944 w Gdańsku, praktykant, przewodniczący Hitlerjugend	
Kobiety	267
„ <i>...Bo człowiek robi to, co mu każą</i> ”	277
Gertrud Rodischewski , ur. 1909, 1944 w Gdańsku, gospodyni, robotnica w fabryce; Udo Rodischewski , ur. 1929, 1944 w Gdańsku, uczeń	
„ <i>Wszystko było szare i smutne</i> ”	283
Zofia Lewandowicz* , ur. 1924, 1944 w Oliwie	
Przygotowania wojenne i wojna w Gdańsku	289
<i>Urlop świąteczny w rodzinnym mieście</i>	307
Joachim Scholz , ur. 1922, 1944 żołnierz	

* Nazwiska oznaczone gwiazdką (*) zostały zmienione.

Inhaltsverzeichnis

Vorwort	10
„ <i>So also ging es den Danzigern</i> “	18
Urszula Malinowska , geb. 1934, 1944 in Neuschottland, Schülerin	
Danzig 1944: Historische Orientierungen	32
„ <i>Polnisch zu sprechen war streng verboten</i> “	48
Urszula Brzezińska , geb. 1921, 1944 in Oliva, Zwangsarbeit	
„ <i>Das Leben schien nun wie gelähmt</i> “	54
Eberhard Schendel , geb. 1925 in Oliva, 1944 Soldat in Gdingen/Gdynia	
Polen und Deutsche	60
„ <i>Wo früher polnische Gefangene auf dem Stroh schliefen, lagen jetzt deutsche Soldaten</i> “	70
Maria Kowalska* , geb. 1911, 1944 in Danzig, Arbeiterin	
Alltagsleben	76
„ <i>Die Anziehpuppen auf Papas Skat-Tisch</i> “	92
Marianne Wannow , geb. 1935, 1944 in Langfuhr, Schülerin	
„ <i>Die Konfirmation war eigentlich unsere letzte Familienfeier</i> “	102
Helga Minke , geb. 1929, 1944 in Danzig, Irmgard Boeck , geb. 1928, 1944 in Zoppot, beide Schülerinnen und im Arbeitseinsatz	
Kinder und Schule	108
„ <i>Wir wurden alle kinderlandverschickt</i> “	122
Urszula Trzosowska , geb. 1932 in Langfuhr, 1944 KLV in Hela-Heide	
Widerstand	130
„ <i>Ich wurde auf die 'Polska Armia Powstania' vereidigt</i> “	142
Janina Walentynowicz , geb. 1923, 1944 in Danzig, im Widerstand	
Stutthof	146
„ <i>Die Solidarität in unserer Stube hat mir das Leben gerettet</i> “	166
Maria Chodakowska , geb. 1920, 1944 in Gdingen/Gdynia und in Stutthof	
„ <i>Das rote Ohra – ganz anders als Danzig</i> “	178
Ingrid Brede, Irene Czerwinski, Christel Gollmann, Regina Nitschke, Hubert Erb , geb. zwischen 1927 und 1932, 1944 in verschiedenen Stadtteilen Danzigs, Schüler/innen, Lehrerausbildung, Krankenschwester	

Informationen und Propaganda	190
„ <i>Man lebt weiter, ohne ein Held zu sein</i> “	198
Pawel Klamrau , geb. 1912, 1944 in Langfuhr, Werftarbeiter	
„ <i>Ich bin überzeugt, daß die Deutschen auf der Werft auch Widerstand geleistet haben</i> “	206
Konrad Ciechanowski , geb. 1924 in Thorn, 1944 Zwangsarbeit auf der Werft in Danzig	
„ <i>Zuckermäßig waren wir in Danzig ja gut versorgt</i> “	212
Hans-Günther Siedler , geb. 1904, 1944 in Danzig, Reeder	
Peter Sellmann* , geb. 1900, 1944 in Oliva, Prokurist	
Jugend 1944 bei Günter Grass	224
„ <i>Eigentlich haben wir nie eine Jugendzeit gehabt</i> “	238
Eva Bromm , Ingrid Hanke* , Ingeborg Schuster , Rosemarie Überschaar , geb. 1927 bzw. 1929, 1944 in Langfuhr bzw. in Zoppot, Rotkreuzhelferinnen	
„ <i>Ich war entsetzt – und doch glücklich, daß mein Führer überlebt hatte</i> “	258
Hans-Lothar Fauth , geb. 1928, 1944 in Danzig, Lehrling, HJ-Führer	
Frauen	266
„ <i>Was man muß, das tut man</i> “	276
Gertrud Rodischewski , geb. 1909, 1944 in Danzig, Hausfrau, Fabrikarbeiterin	
Udo Rodischewski , geb. 1929, 1944 in Danzig, Schüler, Arbeitsdienst	
„ <i>Das war alles ziemlich traurig</i> “	284
Zofia Lewandowicz* , geb. 1924, 1944 in Oliva	
Kriegsvorbereitungen und Krieg in Danzig	290
„ <i>Weihnachtsurlaub in der Heimat</i> “	306
Joachim Scholz, geb. 1922, 1944 Soldat	

Namen mit Sternchen (*) wurden geändert.